

הכנסת

מרכז המחקר והמידע

עיר יידידותית לילדים

הכנסת, מרכז המחקר והמידע

קריית בן-גוריון, ירושלים 91950

טל': 02 - 6408240/1

פקס: 02 - 6496103

www.knesset.gov.il/mmm

כתיבה: אתי וייסבלאי

אישור: שרון סופר, ראש צוות

עריכה לשונית: מערכת "דברי הכנסת"

ח' באדר תש"ע

22 בפברואר 2010

מבוא

מסמך זה נכתב לקראת כנס מוניציפלי בוועדה לזכויות הילד בנושא "עיר ידידותית לילדים". במסמך יוצגו המיזם של עיר ידידותית לילדים ואופן יישומו במדינות שונות בעולם: צרפת, איטליה, שווייץ וקנדה. נוסף על כך, יובאו במסמך תוצאות סקר בנושא פנאי, תרבות, ספורט וחינוך בלתי פורמלי לילדים ולנוער בעיריות בארץ, שנערך על-ידי מרכז המחקר והמידע של הכנסת במיוחד לקראת הדיון.

תמצית

- יותר מ-90% מן הילדים ובני-הנוער החיים בישראל מתגוררים ביישובים עירוניים (שאוכלוסייתם מונה 2,000 נפשות או יותר); כ-1,700,000 מהם מתגוררים בערים. רשויות מקומיות הן אחד המגזרים העיקריים המעניקים שירותים בתחום הבריאות, הרווחה, החינוך, התרבות והפנאי ומממנים אותם. בשנת 2005, מימנו רשויות מקומיות 7.5% מן ההוצאה הלאומית על חינוך וביצעו 22.2% מפעילויות החינוך. חלקן במימון ההוצאה הלאומית על תרבות ובמתן שירותים בתחום התרבות, הבידור והספורט היה בשנת 2008 כ-12%.
- בשנת 1996 יצא האו"ם ביוזמה שכותרתה "עיר ידידותית לילדים", ומטרתה להעמיק את המודעות והמחויבות של השלטון המקומי לאמנות האו"ם משנת 1989 בדבר זכויות הילד. המיזם הוא כלי לשפר את מצבם של ילדים החיים בערים ולקדם את הרשויות המקומיות לקראת שמירה על זכותם של ילדים ובני-נוער לגדול ולהתפתח בסביבה בטוחה, שבה יזכו למרב התנאים הנחוצים להתפתחותם, להיות מעורבים בחיי הקהילה ולהשפיע על ההחלטות המתקבלות בה. בין המרכיבים של עיר ידידותית לילדים, לפי הגדרת האו"ם: מנגנונים להשתתפות ילדים ולהתחשבות בהם בתהליכי קבלת החלטות ברשות המקומית, תשתית חוקית עירונית ידידותית לילדים, אסטרטגיה עירונית לקידום זכויות הילד, יחידה קבועה לזכויות הילד הפועלת ברשות המקומית, תקציב לילדים, מאגר מידע על ילדים ובני-נוער המתגוררים ברשות והפצת מידע על זכויות הילד בין תושבי הרשות המקומית ועובדי הציבור בה.
- מרכז המחקר והמידע של הכנסת ערך עבור הוועדה לזכויות הילד ובמיוחד לצורך דיון זה, סקר בנושא תרבות, ספורט ופנאי בעיריות. 26 עיריות (מתוך 75) שבהן למעלה מ-600,000 ילדים ובני-נוער השתתפו בסקר. הנתונים שהתקבלו מלמדים שיש פערים ניכרים ביותר בין הרשויות המקומיות בהיצע פעילויות התרבות, הספורט והפנאי בעיריות, בהיקפן ובמגוון המתקנים המשרתים את אוכלוסיית הילדים ובני-הנוער ברשות המקומית. נמצא כי הפער בין רשויות עניות לעשירות בהוצאה העירונית על תרבות, ספורט ופנאי פר ילד הוא כ-2,800 ש"ח. ברהט ובטמרה אין כלל גני משחקים מוסדרים, ולעומת זאת ברוב הערים שטחי גני המשחקים והפארקים הם 3%-12% משטח הרשות; בקרוב ל-30% מן הרשויות המקומיות לא פועלות קבוצות ספורט תחרותי ואין פעילות לילדים בעלי צרכים מיוחדים; בכ-4% מן הרשויות המקומיות אין אולם ספורט, מרכז קהילתי או מגרשי ספורט; בכ-15% מהן אין ברכה או מרכז עירוני לגיל הרך, ובכ-23% מהעיריות אין אולם מופעים.
- ארגון האו"ם למען זכויות הילד, "יוניסף", מקדם את המיזם ותומך בו, וכיום נכללות בתוכנית כ-1,000 ערים ברחבי העולם, ובהן ערים במדינות מפותחות, דוגמת ספרד, צרפת, איטליה, קנדה, שווייץ והולנד, וכן ערים במדינות מתפתחות, דוגמת ברזיל, קולומביה והפיליפינים. בכל מקום שבו הוא פועל מותאם המיזם למבנה החוקי, הכלכלי והחברתי המקומי ולרצונותיהם ויכולותיהם של השלטון והאוכלוסייה במקום. להלן כמה דוגמאות המייצגות את מגוון הדרכים שבהן המיזם

מיושם במדינות ובערים שונות: **באיטליה** פועלת כבר יותר מעשור יוזמה ממשלתית תחת הכותרת "ערים בנות-קיימא לילדים ולילדות", המתמקדת בתכנון ערים ושירותים עירוניים ידידותיים לילדים במסגרת תוכנית לאומית לילדים; **בצרפת** יש רשת ערים ידידותיות לילדים בחסות ארגון הגג של השלטון המקומי במדינה, וכיום יש בה קרוב ל-200 ערים; **בקנדה** יש יוזמות מקומיות המקיימות פעילות בנושא ברמת הקהילה, השכונה והרשות המקומית, ובין היתר פועלת יוזמה לגיבוש אסטרטגיה עירונית לצעירים בוונקובר, באמצעות יחידה עירונית קבועה של צעירים בני 18–26; **בשוויץ** ועדה מקומית של "יוניסף" מעניקה את התואר "עיר ידידותית לילדים" לאחר קיום תהליך שבו העיר נדרשת להוכיח את עמידתה בתנאים שנקבעו.

- בישראל היה ניסיון ליישם באופן חלקי את מיזם עיר ידידותית לילדים באשדוד, בשנים 2000–2003. כיום מקודם הרעיון על-ידי המועצה הלאומית לשלום הילד, המציעה לקיים תחרות בין רשויות מקומיות על התואר הזה. לפי הצעת המועצה, ועדה ציבורית תגבש קריטריונים מדדים להערכת מידת הידידותיות של הרשות לילדים ולבני-נוער.

1. רקע – ילדים במרחב העירוני

החברה בישראל עוברת בעשורים האחרונים תהליכי עיור מואצים. בשנת 2008 כ-90.6% מן הילדים בישראל התגוררו ביישובים עירוניים שבהם 2,000 נפשות ויותר, וכ-9% בלבד התגוררו ביישובים כפריים. שיעור הילדים הלא יהודים (מוסלמים, נוצרים ערבים ודרוזים) המתגוררים ביישובים עירוניים גבוה אף יותר – כ-93%. ילדים הם כ-33% מהאוכלוסייה ביישובים עירוניים, בדומה לשיעורם בכלל האוכלוסייה. יש יישובים עירוניים, בעיקר במגזר החרדי (ביתר-עילית, מודיעין-עילית, אלעד ובית-שמש) ובמגזר הבדואי, שבהם ילדים הם יותר ממחצית האוכלוסייה ביישוב.¹

46.2% מן הילדים מתגוררים ביישובים השייכים לאשכול חברתי כלכלי 4–1; 31.6% מהם מתגוררים ביישובים השייכים לאשכול חברתי 5–7; 11.8% מהם – ביישובים השייכים לאשכולות 8–10.

בעירויות גרים כ-1,700,000 מהילדים בישראל. הערים שבהן מספר רב במיוחד של ילדים הן ירושלים (308,000 ילדים), תל-אביב (81,000 ילדים), בני-ברק (71,000 ילדים), אשדוד (67,000 ילדים), חיפה (58,000 ילדים), ראשון-לציון (58,000 ילדים), פתח-תקווה (53,000 ילדים), באר-שבע (50,000 ילדים), נתניה (48,500 ילדים) וחולון (41,000 ילדים).

רשויות מקומיות הן מן המגזרים העיקריים המעניקים שירותים בתחום הבריאות, הרווחה החינוך והתרבות ומממנים אותם. לפי נתוני הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, בשנת 2005 מימנו הרשויות המקומיות 7.5% מן ההוצאה הלאומית על חינוך (שהם כ-3.2 מיליארד ש"ח) וחלקן היה 22.2% מן ההוצאה הלאומית על חינוך בתחום הביצוע (כ-11 מיליארד ש"ח). חלקן של הרשויות המקומיות במימון ההוצאה הלאומית על תרבות בשנת 2008 היה 11.9% (כ-4.7 מיליארד ש"ח), וחלקן במתן שירותים ומוצרים בתחום התרבות, הבידור והספורט עמד בשנה זאת על 12.1% (כ-4.8 מיליארד ש"ח).²

על רקע נתונים אלה יש לבחון עד כמה באים לידי ביטוי במסגרת הרשות המקומית צורכיהם, רצונותיהם ושאיפותיהם של ילדים ובני-נוער.

¹ המועצה הלאומית לשלום הילד, ילדים בישראל – שנתון סטטיסטי 2009, דצמבר 2009.

² הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, **שנתון סטטיסטי לישראל 2009**, לוח 8.2, הודעה לעיתונות: "ההוצאה הלאומית לתרבות בידור ולספורט בשנת 2008: 40 מיליארד ש"ח", 2 באוגוסט 2009, באתר האינטרנט של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה:

www.cbs.gov.il

2. מהי עיר ידידותית לילדים?

תוכנית עיר ידידותית לילדים היא מיזם של ארגון האומות המאוחדות, והוא החל לפעול בשנת 1996 על בסיס החלטת האו"ם, שקראה להפוך ערים למקומות שראוי לכל האוכלוסייה לחיות בהם. ההחלטה מתמקדת קודם כול בילדים, שכן "רווחתם של ילדים היא הסימן הטוב ביותר למקום מגורים בריא, חברה דמוקרטית וממשל תקין". מטרת המיזם להעמיק את המודעות והמחויבות של השלטון המקומי לאמנת האומות המאוחדות בדבר זכויות הילד משנת 1989. משמעות הדבר היא כי זכויות הילדים באות לידי ביטוי במדיניות, בחוקים ובתקנות, בתוכניות ובתקציבים של הרשות המקומית, ובהיותם של ילדים גורמים פעילים בחיי העיר כך שקולותיהם ודעותיהם מובאים בחשבון ומשפיעים על תהליכי קבלת ההחלטות ברשות. ההשתתפות במיזם איננה דורשת רק הקצאת תקציבים לנושאים המשפיעים על חייהם של ילדים ובני-נוער אלא בעיקר שינוי תפיסה בנוגע לילדים ולבני-נוער ברשות, הצבת בראש סדר העדיפויות והתייחסות לכלל הנושאים על סדר-יומה של הרשות מנקודת המבט של טובת הילד. המיזם הוא אמצעי לשפר את מצבם של ילדים החיים בערים ולקדם את הרשויות המקומיות לקראת שמירה על זכויותיהם של ילדים:

- להשפיע על החלטות הנוגעות לחיים בעיר;
- לבטא את דעותיהם לגבי פני העיר שבה היו רוצים לחיות ואופייה;
- להשתתף באופן פעיל בחיי המשפחה, הקהילה והחברה;
- לקבל שירותים בסיסיים ובהם שירותי בריאות, רווחה ומחסה;
- לקבל שירותי תברואה הולמים ומי שתייה נקיים וזורמים;
- להיות מוגנים מפני ניצול, אלימות והתעללות;
- ללכת לבד בבטחה ברחובות העיר;
- לפגוש חברים ולשחק;
- לחיות בעיר שבה שטחים ירוקים פתוחים, צמחייה ובעלי-חיים;
- לחיות בסביבה לא מזוהמת;
- להשתתף באירועים תרבותיים וחברתיים;
- להיות אזרחים שווי-זכויות בעיר, בעלי גישה לכל השירותים, ללא קשר למוצאם האתני, הדתי, הכנסתם, מינם או מגבלות גופניות כלשהן.³

המיזם פועל באמצעות "יוניסף", ארגון האו"ם למען הילד, והוא מקיף כיום כ-1,000 ערים בעשרות מדינות ברחבי העולם, ובהן מדינות מפותחות, דוגמת ספרד, צרפת, איטליה, אנגליה, שווייץ והולנד, ומדינות מתפתחות, דוגמת ברזיל, הפיליפינים, קולומביה ואחרות. בעת יישומו בכל אחת מן הערים והמדינות שבהן הוא פועל מותאם המיזם למבנה החוקי, הכלכלי והחברתי המקומי ולרצונותיהם ויכולותיהם של השלטון והאוכלוסייה במקום.

³ "Child Friendly Cities, Promoted by Unicef National Committees and Country Offices, Fact sheet", September 2009, at: www.childfriendlycities.org.

2.1. עקרונות עיר ידידותית לילדים⁴

עיר ידידותית לילדים מבוססת על ארבעה עקרונות מרכזיים של האמנה הבין-לאומית לזכויות הילד, והם:

- **איסור אפליה (סעיף 2 לאמנה)** – עיר ידידותית לילדים היא ידידותית כלפי כל הילדים המתגוררים בשטחה, עליה לאתר ילדים הסובלים מפליה בנוגע לזמינות השירותים ולהעניק להם תשומת לב מיוחדת;
 - **טובת הילד (סעיף 3 לאמנה)** – עיר ידידותית לילדים מבטיחה כי טובת הילד עומדת בראש סדר העדיפויות בכל פעולה הנוגעת לילדים ולבני-נוער;
 - **הזכות לחיים, להישודות ולהתפתחות (סעיף 6 לאמנה)** – עיר ידידותית לילדים שואפת לספק את התנאים המיטביים למען הילדים כילדים ולשם התפתחותם בעתיד בכל התחומים;
 - **הקשבה לילדים ומתן יחס של כבוד להשקפותיהם (סעיף 12 לאמנה)** – בעיר ידידותית לילדים ילדים נשמעים ונראים במרחב הציבורי. הרשות המקומית מקדמת את מעורבותם הפעילה של ילדים כאזרחים וכבעלי זכויות, מבטיחה להם חופש לבטא את דעתם בכל הנושאים הנוגעים להם ומוודאת כי השקפותיהם יישמעו ויובאו בחשבון.
- כדי לסייע לערים המעוניינות להצטרף למיזם הגדיר "יוניסף" תשע אבני בניין – תחומים שיש לפעול בהם כדי שהעיר תהפוך לעיר ידידותית לילדים:
- **השתתפות ילדים** – קידום המעורבות הפעילה של ילדים בנושאים המשפיעים עליהם, האזנה להשקפותיהם והתחשבות בהן בתהליכי קבלת החלטות. עקרון ההשתתפות הוא יסוד מהותי ביותר בעיר ידידותית לילדים, ועליו לבוא לידי ביטוי בכל רמות השלטון המקומי ולהיות מוטמע בהדרכה של עובדי הציבור העובדים עם ילדים. כדי ליישם את עקרון ההשתתפות במלואו יש להתייעץ עם ילדים, גם ילדים מקבוצות ייחודיות – למשל ילדים שעברו על החוק או ילדים המוכרים למסגרות הרווחה – בכל העניינים הנוגעים להם, וליתן תשומת לב מיוחדת לנקודת המבט של ילדים צעירים שאינם יכולים להשמיע את דעתם.
 - **תשתית חוקית ידידותית לילדים** – בחינת החקיקה המקומית וההליכים החוקיים שבשליטת הרשויות המקומיות, כדי להבטיח כי הם מקדמים ושומרים בעקביות על זכויותיהם של ילדים, וכן נקיטת פעילות כדי לוודא כי גם החקיקה הארצית תעשה כן. הפצת מידע על החוקים הנוגעים לאוכלוסייה הרלוונטית, דאגה ליישום ולאכיפתם במקרה הצורך. חשוב לוודא שלילדים, לרבות לילדים המצויים במצבים קשים, תהיה גישה ליעוץ, לשירותים משפטיים ולהליכי הגשת תלונה, על מנת להבטיח פתרונות במקרים שבהם נפגעו זכויותיהם של ילדים.
 - **אסטרטגיה עירונית לזכויות הילד** – גיבוש תוכנית מפורטת ומקיפה לבניית עיר ידידותית לילדים בהתאם לאמנה לזכויות הילד. על התוכנית להציב יעדים בני-השגה בהתאם למצבם הכלכלי, החברתי, התרבותי והאזרחי של הילדים, ולכלול תיאור מפורט של תהליכי היישום. מכיוון שגופים ושירותים רבים ושונים משפיעים על ילדים השפעה ישירה או עקיפה, חיוני שהתוכנית תסדיר את

⁴ "Building Child Friendly Cities: A Framework for Action", UNICEF Innocenti Research Centre, at: www.childfriendlycities.org.

שיתוף הפעולה ביניהם. עם גיבוש התוכנית חשוב לוודא כי פרטיה מוכרים לכל מי שמעורב ביישומה ברמת העירייה, הקהילה והשכונה, וכי היא נגישה לילדים ולמשפחות. בתוכנית מוגדרים אמצעים לבקרה עליה ולהערכת השפעתה על ילדים. יש לבחון ולעדכן את היעדים ואת סדרי העדיפויות הקבועים בה באופן סדיר, בהתאם לתוצאות הבקרה.

- **ועדה לזכויות הילד** – יצירת יחידה קבועה להבטחת יישומה של האסטרטגיה העירונית לזכויות הילד, הצבת ילדים בראש סדר העדיפויות של השלטון המקומי ושיתוף פעולה יעיל בין הגורמים בעירייה. היחידה עומדת בקשר ישיר עם הסמכות הפוליטית הגבוהה ביותר ברשות המקומית והיא מוקד של שיתוף ומעורבות של ילדים ובני-נוער בעבודת הרשות.
- **הערכת ההשפעה של מדיניות עירונית וחקיקה עירונית על ילדים** – הערכת ההשפעה של מדיניות עירונית ושל החקיקה בה על כלל הילדים, תוך מיקוד תשומת הלב בקבוצות אוכלוסייה שנחקרות בדרך כלל לשוליים, הן בתהליך גיבוש המדיניות או החקיקה והן במהלך יישומן. מעורבותם של ארגונים ללא מטרת רווח וארגוני זכויות אדם עצמאיים חשובה לביצוע ההערכה. כן חיוני שיתוף הילדים עצמם בתהליכי ההערכה והבקרה.
- **תקציב לילדים** – ניתוח תקציבי העירייה על מנת לאתר איזה חלק מן התקציב מוקצה לילדים ולבני-נוער, שקיפות בתהליכי גיבוש התקציב ובדיוני התקציב והתייעצות עם ילדים בהיבטים תקציביים הנוגעים להם. בכל הנוגע לתקציבים הנקבעים ברמה הלאומית, חשוב שהרשות המקומית תפעל כדי להבטיח שילדים יקבלו תקציבים ראויים ותוודא כי חלוקת התקציב הוגנת ונקייה מאי-שוויון או אפליה.
- **דיווחים קבועים על מצבם של הילדים** – איסוף מידע וסטטיסטיקה על מצבם של כלל הילדים ובני-הנוער המתגוררים ברשות המקומית ופרסום מידע זה בדוח קבוע על מצבם של הילדים בעיר. באמצעות הדוח ייחשפו פערים במידע, שהשלמתם נחוצה לקביעת מדיניות המבוססת על עובדות. מן הראוי לערב ילדים ובני-נוער באיסוף המידע ובכתיבת הדוח. עם פרסומו הדוח יהיה נגיש לכלל הציבור ויתקיימו דיונים ציבוריים במסקנותיו, בשיתוף מומחים.
- **הפצת מידע על זכויות הילדים** – הבטחת מודעות של ילדים ומבוגרים לזכויותיהם של הילדים. הכללת נושא זכויות הילד בהכשרה של כל מי שעובד עם ילדים, לרבות עובדי הרשות המקומית ואנשי הציבור בעיר והטמעתו בלימודים במערכת החינוך. בנושא זה יש חשיבות לשיתוף פעולה עם ארגונים ללא מטרת רווח ועם התקשורת.
- **שדולה עצמאית למען הילדים** – תמיכה בארגונים חוץ-ממשלתיים לקידום זכויות הילד ולהגנה עליהן. חשוב לתמוך בארגונים חוץ-ממשלתיים ללא פגיעה בעצמאותם ולאפשר להם גישה לתהליכי קבלת החלטות ברשות המקומית.

3. עיר יזידותית לילדים בישראל

לפי פקודת העיריות, מאז שנת 2000 הוועדה לקידום מעמד הילד היא ועדת חובה בעיריות וועדת רשות במועצות מקומיות ובמועצות אזוריות. הוועדה לקידום מעמד הילד היא אמצעי למימוש עקרונות אמנת האו"ם לזכויות הילד ברשות המקומית, ותפקידה לקדם את שיתוף הפעולה בין גורמים שונים ברשות בעניינים הנוגעים לילדים ולאפשר לילדים ולבני-נוער להשתתף בתהליכי קבלת החלטות ברשות. לפי בדיקה שערך מרכז המחקר והמידע של הכנסת בשנת 2009, ב-54 מתוך 75 עיריות יש ועדה לקידום

מעמד הילד. אולם בחלק גדול מן הערים שבהן היא קיימת היא איננה ועדה פעילה ומספר החברים בה קטן ממספר החברים המחויב לפי חוק.⁵

בישראל פעל בשנים 2000–2003 מיזם שכותרתו "עיר ידידותית לילדים" באשדוד. במסגרת המיזם הועברו ברשות המקומיות פעילויות בנושא זכויות הילד וארגון "יוניסף" במערכת החינוך הפורמלית והבלתי פורמלית, הוצבו פרסומים בנושא זכויות הילד ברחבי העיר, קודם שיתוף הפעולה בין גורמים שונים ברשות המקומית בכל הנוגע לילדים וחוזקה מחויבותם של ילדים ובני-נוער לפעילות התנדבותית למען הקהילה ולמען ילדים ברחבי העולם. בשנת 2002 הכריזה הוועדה המקומית של "יוניסף" על אשדוד "עיר ידידותית לילדים".⁶

לאחרונה מקדמת המועצה הלאומית לשלום הילד יוזמה ליישום רעיון עיר ידידותית לילדים בישראל, בחסות הוועדה לזכויות הילד של הכנסת ובשיתוף המרכז לשלטון מקומי. במסגרת היוזמה מתוכננת תחרות בין הערים על התואר העיר הידידותית לילדים בישראל. הערים הטוענות לתואר ידרגו לפי קריטריונים שונים, למשל קיום ועדות עירוניות לזכויות הילד שבהן נציגות של בני-נוער; גישה של כלל הילדים לשירותי הבריאות, החינוך, הרווחה והפנאי ברשות המקומית; גישה פיזית של כלל הילדים לכל הפעילויות והמתקנים ברשות המקומית; איכות מערכת החינוך ומגוון המסגרות הפועלות בעיר, לרבות מסגרות חינוך מיוחד; מידת שיתוף הפעולה הבין-מערכתי למען ילדים; קיום ריאות ירוקות ופארקים בטיחותיים למשחק ופנאי; קיום פעילויות פנאי מגוונות (ולא יקרות) לילדים; שיעור תקציב הרשות המוקצה לילדים ולבני-נוער; קיום תוכניות עירוניות להגנה על ילדים מפני תאונות וייזום תוכניות ופרויקטים חדשניים ויצירתיים בתחום זכויות הילד. לפי התכנון, רשויות מקומיות המעוניינות להשתתף במיזם יקבלו ליווי מקצועי מטעם המועצה הלאומית לשלום הילד. ועדה ציבורית תגבש קריטריונים מדידים להערכה ותבחן את עמידת הרשויות המקומיות בקריטריונים שנקבעו. רשות מקומית שתעמוד בקריטריונים תקבל את "עיר ידידותית לילדים". העלות המוערכת של המיזם היא כ-310,000 ש"ח. לדברי ד"ר יצחק קדמן, מנכ"ל המועצה הלאומית לשלום הילד, המועצה פנתה למרכז לשלטון המקומי ולמפעל הפיס בבקשה שיינתנו לה מקורות מימון למיזם, והיא מקווה כי מקורות אלה ימצאו בהקדם האפשרי כדי שיהיה אפשר להתחיל להפעילו.⁷

4. ערים ידידותיות לילדים בעולם

להלן יוצגו בקצרה כמה דוגמאות בולטות ליישומי של המיזם עיר ידידותית לילדים ברחבי העולם. הדוגמאות שנבחרו מייצגות את מגוון הדרכים שבהן המיזם מיושם במדינות ובערים שונות: באיטליה מדובר ביוזמה ממשלתית במסגרת תוכנית לאומית לילדים, בצרפת – ברשת עיר ידידותיות לילדים בחסות ארגון הגג של השלטון המקומי במדינה, בקנדה – ביוזמות מקומיות ועירוניות העוסקות בפעילות ברמת הקהילה, השכונה והרשות המקומית, ובשווייץ – במיזם של הוועדה המקומית של "יוניסף" המעניקה לערים את התואר עיר ידידותית לילדים בסיומו של תהליך שהן נדרשות לעבור.

⁵ מרכז המחקר והמידע של הכנסת, פעילות הוועדות לקידום מעמד הילד בעיריות, כתבה אתי וייסבלאי, 29 ביוני 2009.

⁶ מזל שאלתיאל, ראש תחום ילדים ונוער, החברה העירונית לתרבות הפנאי באשדוד, שיחת טלפון, 21 בפברואר, 2010.

⁷ ד"ר יצחק קדמן, מנכ"ל המועצה הלאומית לשלום הילד, מכתב, 5 ביולי 2009; שיחת טלפון, 18 בפברואר 2010.

4.1. איטליה⁸

באיטליה פועלת מאז סוף שנות ה-90 יוזמה כפולה לשיפור מצבם של הילדים המתגוררים בערים. יוזמה אחת באה לידי ביטוי בתוכנית פעולה ממשלתית משנת 1997 לילדים ולבני-נוער, שנועדה ליישם את עקרונות האמנה הבין-לאומית לזכויות הילד ברמת המדינה, המחוזות והרשויות המקומיות. הרשות המקומית היא אחד מתחומי הפעולה המנויים בתוכנית, והמטרה היא להפוך אותה לידידותית לילדים ולבת-קיימא. במסגרת התוכנית חוקק בפרלמנט האיטלקי באותה שנה חוק לקידום זכויות והזדמנויות של ילדים ובני-נוער (Disposizioni per la promozione di diritti ed opportunità per l'infanzia e l'adolescenza), וזהו הכלי החוקי העיקרי שבאמצעותו היא מיושמת. החוק מעודד עבודה ברמת הרשות המקומית ומקצה תקציבים לפעילויות בתחומים שונים הנוגעים לזכויות הילד בערים, ובין היתר מאבק בעוני ובאלימות, שירותים לגיל הרך ולתמיכה במשפחות, פעילות בתחום הפנאי והנופש ופעילות לקידום זכויות הילד ובמיוחד השתתפות של ילדים ובני-נוער בחיי הקהילה, לרבות בממשל העירוני. כן הוקמה במסגרת החוק קרן לאומית לילדות (childhood) שמטרתה לממן פרויקטים ברשויות המקומיות ומרכז מחקר לילדות ולנעורים, שמטרתו לעקוב אחר הפעילות שנקטת על-פי החוק ולעסוק בהכשרת כוח-האדם הנחוץ ליישמו.

במקביל, יצא המשרד לאיכות הסביבה האיטלקי ביוזמה שכותרתה "ערים בנות-קיימא לילדים ולילדות" (Città sostenibili delle bambine e dei bambini), שהתמקד בתכנון ערים ושירותים ידידותיים לילדים. בשנת 1998 פרסם המשרד את המדריך לערים בנות-קיימא, שעוסק בערים כסביבה אורבנית הבנויה ממרכיבים פיזיים (טבעיים וארכיטקטוניים), תרבותיים (יחסים חברתיים ומיזמים תרבותיים) ומוסדיים (קשרים עם מוסדות ובינם לבין עצמם). במדריך מוגדרים צעדים שיש לנקוט בשלושת התחומים הללו כדי לקדם יצירת ערים בנות-קיימא לילדים. בין היתר:

- אימוץ מנגנונים לפעולה ולשיתוף פעולה פנים-עירוני וחץ-עירוני; ראש העיר הוא הנמצא במוקד ההגנה על זכויות הילד ברשות;
- יצירת מחלקה ברשות שתפקידה לעסוק בנושא הילדים ולסייע בהכשרה של עובדי הציבור ברשות;
- התחלת תהליך של שיתוף ילדים ובני-נוער בתכנון העירוני, כדי לשפר את איכותו, לענות על צורכי הקהילה המקומית ולעשות שימוש במשאבים מקומיים שהיו בעבר בלתי-מנוצלים.

כחלק מיוזמה זו מחולקים באמצעות המשרד הממשלתי הרלוונטי מענקים של עד 360,000 יורו לערים המוגדרות ערים בנות-קיימא לילדים. ערים אלה מוכיחות מחויבות לשיפור הפעילויות וההזדמנויות של ילדים, לאקולוגיה עירונית ולתכנון סביבתי ותחבורתי תוך שילוב של הקהילה המקומית, ובמיוחד ילדים. הערים הזכאיות לקבל מענקים נבחרות באמצעות ועדה שחברים בה נציגים ממגזרים שונים, ובהם נציגי משרדי הממשלה הרלוונטיים, השלטון המקומי, הוועדה המקומית של "יוניסקף", מועצת האדריכלים הלאומית וארגוני המגזר השלישי העוסקים בזכויות הילד ובסביבה. את ההישגים המעשיים של העיר מעריכים על-פי פרמטרים קבועים בשלושה תחומים: סביבתי, תרבותי ומוסדי. – דוגמאות לפרמטרים אלו: צמצום הזיהום הסביבתי, השימוש במרחב הציבורי והגישה אליו, הגדלת השטחים

⁸ Unicef, Innocenti Research Centre, "Cities with Children: Child Friendly Cities in Italy", 2005, at: http://www.childfriendlycities.org/pdf/italian_research_eng.pdf, last visit: February 14th, 2010.

הירוקים, עידוד הניידות, עידוד קיומם של אירועים תרבותיים, קידום אתרים היסטוריים ותרבותיים בעיר ומורשתה של העיר, מחויבות לאמנה הבין-לאומית לזכויות הילד, שירותים ידידותיים לילדים בתחום החינוך, הבריאות והרווחה.

4.2. צרפת⁹

בצרפת פועלת מאז שנת 2002 רשת ערים ידידותיות לילדים בחסות ארגון ראשי הערים בצרפת והסניף המקומי של "יוניסף". כיום חברות ברשת 195 ערים בצרפת ובהן בירת צרפת, פריז. ערים המעוניינות להצטרף לרשת מגישות בקשה, ובמסגרתה עליהן להוכיח את הפעילות שלהן בתחומים מוגדרים, דוגמת רווחת ילדים בעיר ואיכות חיהם, נגישות לשירותי חינוך, בריאות, רווחה, תרבות ופנאי, עידוד השתתפות של ילדים ובני-נוער והתייעצות עמם בכל עניין הנוגע להם, מודעות ומעורבות להגדלת סולידריות ושיתוף פעולה בין-לאומיים, חדשנות בנושאים הקשורים לילדים ומשפחות ועוד. את הבקשות מעריכה ובודקת ועדה מיוחדת. עם צירופה של עיר לרשת היא מוכרזת עיר ידידותית לילדים וחותמת על אמנה שבמסגרתה היא מכריזה על מחויבותה: לקבל בברכה ילדים ובני-נוער ולשפר את ביטחונם של הילדים, את סביבתם ואת הנגישות השווה לשירותי תרבות ופנאי; לקדם חינוך אזרחי לילדים ואת השתתפותם במערכות הממשל תוך התייחסות אליהם בכבוד ובהערכה; להפיץ את המסרים של אמנת האו"ם לזכויות הילד בקרב הציבור ולקדם סולידריות עם ילדים ברחבי העולם. הערים החברות ברשת מציינות בכל שנה את יום זכויות הילד הבין-לאומי ב-20 בנובמבר, באירוע חגיגי.

4.3. קנדה

בקנדה מיושמים מיזמים הקשורים לעיר ידידותית לילדים בכמה ערים ומחוזות ברחבי המדינה, לדוגמה:

- **החברה לילדים ולנוער של קולומביה הבריטית** – שהיא ארגון פרטי, מקיימת בשנים האחרונות פעילויות לקידום היוזמה של "קהילות ידידותיות לילדים ולבני-נוער". הארגון מסייע לקבוצות בקהילה, בשיתוף הילדים ובני-הנוער עצמם, להעריך את השירותים הקהילתיים דרך העיניים של ילדים ובני-נוער ולעסוק בפעילויות שמיועדות לשפר את רווחתם של ילדים ובני-נוער בקהילות המקומיות. במסגרת זו הופק שאלון להערכת מידת הידידותיות לילדים של ערים, הכולל שאלות ב-17 תחומים דוגמת דיור, שטחים ירוקים, חינוך לגיל הרך, בטיחות, בטיחות וסדר ציבורי, תחבורה, שירותי בריאות, ממשל מקומי. עוד ופותחו כלים לתכנון פעילויות לשיפור מצבם של הילדים לנוכח התשובות על שאלונים אלה. הארגון פועל גם ליצירת רשת של ארגונים וקהילות ידידותיים לילדים ברחבי קנדה.¹⁰
- **ונקובר** – בשנת 1992, בעקבות אימוץ האמנה הבין-לאומית לזכויות הילד משנת 1989, הציגה ונקובר מדיניות עירונית לילדים. במסגרת זאת הוכנה בשנת 1995 אסטרטגיה עירונית למעורבות אזרחית של צעירים, שהציבה ארבע מטרות: הבטחה כי לצעירים יש מקום בעיר, דאגה לכך שקולם יישמע בתהליכי קבלת החלטות, קידום התפיסה כי צעירים הם משאב בתהליכי קבלת החלטות וחיזוק בסיס התמיכה של צעירים בעיר. האסטרטגיה העירונית מציגה מחויבות לעבוד עם צעירים (בני 9–

⁹ "Ville amie des enfants", at: <http://www.villesamiesdesenfants.com/>, last visit: February 14th, 2010.

¹⁰ Society for Children and Youth of BC, "Child and Youth Friendly Communities", at: <http://www.scyofbc.org/qs/page/765/0/43>, last visit: February 10th, 2010.

24) ועם הקהילה בכלל ולערב צעירים וארגונים המתמקדים בצעירים בפיתוח, בהערכה ובהוצאה לפועל של שירותים המשפיעים עליהם ישירות. בשנת 2001 חידשה העירייה את המחויבות לאסטרטגיה זו ועדכנה אותה.

במוקד האסטרטגיה העירונית של ונקובר עומד גוף עירוני ייחודי – Youth Outreach Unit. יחידה עירונית קבועה המורכבת מצעירים בני 18–26 המועסקים בה לפרקי זמן קצרים של 18 חודשים עד שנתיים, לנוכח התפיסה שקשרים בין צעירים לבין עצמם (peer to peer) הם הדרך הטובה ביותר להגיע לצעירים ולבני-נוער ולהביא למעורבותם בפעילות העירייה. בין תפקידי היחידה: לסייע לעובדי הרשות המקומית ומגננוניה בשיתוף ילדים ובני-נוער בתוכניות ובפעילויות של הרשות; לגשר בין הרשות המקומית לבין ארגוני נוער וצעירים בקהילה ולהעניק הדרכה וסיוע לבני-נוער ולארגוני נוער בכל הנוגע למעורבות בפעילות אזרחית. היחידה עוסקת בפעילויות שונות, ובהן תמיכה ומעורבות בתוכניות וביוזמות של הרשות הנוגעות לצעירים ולבני-נוער, שיתוף צעירים ובני-נוער בתהליכי תכנון עירוני ובבחירות המקומיות והענקת פרסים לבני-נוער ולצעירים ולארגוני צעירים ובני-נוער על תרומתם לקהילה. היחידה משתמשת במרכזים קהילתיים, בבתי-ספר ובארגוני נוער כאמצעים לשיפור המעורבות של צעירים ובני-נוער בפעילות העירייה. בעבר פעל בוונקובר נציב זכויות עירוני לילדים שתפקידו היו לשמש שופר לילדים בפני גורמים ברשות המקומית בנושאים הנוגעים לילדים, לזהות בעיות בתפקוד הרשות בעניינם של ילדים ולהציג המלצות לפתרון ולעבוד עם הקהילה כדי להבטיח כי מגוון רחב של קולות ילדים ובני-נוער יישמע ויובא בחשבון בתהליכי קבלת ההחלטות ברשות. תפקיד הנציב בוטל בשנת 2006.¹¹

● **קלגרי** – בעיר קלגרי שבמדינת אלברטה פועל מאז 1992 מיזם ברוח עיר ידידותית לילדים באמצעות עמותה פרטית בשם Child and Youth Friendly Calgary, הנהנית מתמיכת הרשות המקומית והמדינה. מטרת העמותה ליצור אפשרויות לילדים ולבני-נוער להיות מעורבים בחיי הקהילה; להתנדב ולעסוק בפילנתרופיה; לשפר את הדימוי העצמי של ילדים ובני-נוער ולטפח את ההבנה שביכולתם לתרום לחיי הקהילה ולהביא לשינוי; לעודד גופים בסקטור הציבורי וארגונים ללא מטרת רווח לקבל ילדים ובני-נוער כפעילים וכמתנדבים ולסייע להם בכך. העמותה מקיימת מגוון גדול של פעילויות, ובהן הענקת פרסים לבני-נוער על הצטיינות בתחומים שונים, קיום מבצעי התנדבות של ילדים ובני-נוער והפעלת מועצת נוער עירונית, המייעצת לעיריית קלגרי בנושאים בעלי השפעה על ילדים ובני-נוער.¹²

4.4 שווייץ¹³

הוועדה השווייצרית של "יוניסף" החלה במיזם העיר הידידותית לילדים בשנת 2004. לפי המיזם על עיר המבקשת לזכות בתואר עיר ידידותית לילדים להשלים תהליך שבו שבעה שלבים:

- ניתוח מצבם של הילדים ברשות באמצעות שאלון שהוכן על-ידי הוועדה, תוך שיתוף פעולה של המחלקות השונות ברשות המקומית;

¹¹ "Growing up in Cities Canada, Civic Engagement of Young People in Vancouver", International Institute for Child Rights and Development, 2006.

¹² "Child and Youth Friendly Calgary, Annual Report 2008", at: <http://www.cyfc.ca/media/AR%202008%20for%20web.pdf>, last visit: February 17th, 2010.

¹³ "Kinderfreundliche Gemeinde Eine UNICEF Initiative für kindergerechte Lebenssituationen in der Schweiz", at: http://assets.unicef.ch/downloads/Info-Flyer_d.pdf, last visit: February 10th, 2010.

- קבלת משוב מן הוועדה המקומית של "יוניסף" על תוצאות הבדיקה וזיהוי נקודות החוזק והחולשה של הרשות המקומית;
- החלטה של הרשות כי היא מעוניינת בהמשך התהליך שבסופו יוענק לה התואר "עיר ידידותית לילדים";
- ארגון סדנאות עבודה לילדים ולבני-נוער שבהן הם יכולים לבטא את השקפותיהם, רצונותיהם והצעותיהם לשפר את העיר ואת תנאי החיים בה;
- גיבוש תוכנית פעולה ארבע-שנתית לשיפור מצבם של הילדים בעיר על בסיס ניתוח המצב ועמדות הילדים ובני-הנוער כפי שבאו לידי ביטוי בסדנאות;
- הערכת תוכנית הפעולה על-ידי ועדה חיצונית;
- הענקת התואר "עיר ידידותית לילדים".

התואר מוענק לארבע שנים. לאחר שנתיים הרשות מחויבת לדווח על התקדמותה ביישום התוכנית. בתום ארבע השנים על הרשות להציג ראיות ליישום תוכנית הפעולה שהגישה ולגבש תוכנית פעולה ארבע-שנתית חדשה על בסיס ניתוח מצב עדכני וסדנאות חדשות לילדים ולבני-נוער. בנובמבר 2009 הוכרזה העיר הידידותית לילדים הראשונה בשווייץ במסגרת מיזם זה.¹⁴

5. פעילות תרבות, ספורט ופנאי לילדים ולבני-נוער בעיריות בישראל

לשם הערכת מצבם של הילדים בעיריות בדק מרכז המחקר והמידע של הכנסת את נושא פעילות הפנאי לילדים ולבני-נוער בעיריות. התפיסה שבבסיס הבדיקה היא כי רמת שירותי הפנאי, הספורט והתרבות בעיר משקפת את מידת המחויבות של הרשות לאוכלוסיית הילדים ובני-הנוער, שכן מחד גיסא ושלא כמו שירותי חינוך ורווחה, הרשויות המקומיות אינן מחויבות לפי חוק להעניק שירותי פנאי ותרבות, התמיכה הממשלתית בשירותים מסוג זה קטנה והיקפם תלוי במידה רבה ברשות המקומית עצמה; מאידך גיסא, לשירותים אלה יש חשיבות רבה לרווחתם של ילדים ובני-נוער ולהתפתחותם מכל הבחינות.

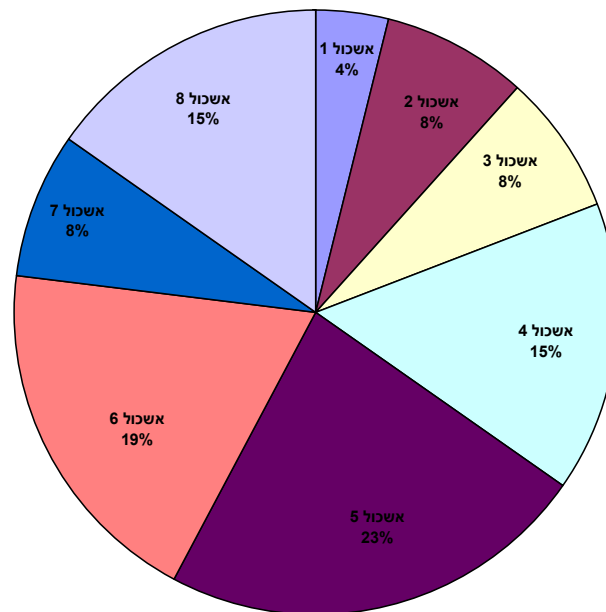
במסגרת המחקר נשלחו שאלונים לכלל העיריות בישראל (75 עיריות) ובהם שאלות על מספר הילדים ברשות, על שיעור השטחים הירוקים ושטחי גני המשחקים והפארקים משטח הרשות, על התקציב המוקדש לפעילות תרבות, ספורט ופנאי ברשות, על פעילויות תרבות, ספורט ופנאי מסוגים שונים בשנת 2009, על מספר המשתתפים בפעילויות אלה וסוג המימון הניתן להן על-ידי העירייה, על מתקני ספורט, תרבות ופנאי ברשות המקומית ועל פעילות ברשות שמטרתה לקדם את שילובן של אוכלוסיות ייחודיות, דוגמת ילדים ממשפחות חסרות אמצעים, ילדים ממגזרי מיעוטים וילדים בעלי צרכים מיוחדים, בפעילויות פנאי, תרבות וספורט. העיריות התבקשו להשיב על השאלון באופן עצמאי, לא נערכה בדיקה חיצונית של המידע שנאסף.

26 עיריות ענו על השאלון: אור-יהודה, אריאל, אשדוד, באקה-ג'ת, בני-ברק, הוד-השרון, חדרה, טירת-כרמל, טמרה, כרמיאל, מגדל-העמק, מעלה-אדומים, נס-ציונה, נצרת, נתניה, עפולה, קריית-גת, קריית-

¹⁴ "Erste «Kinderfreundliche Gemeinde» der Schweiz", at: <http://www.unicef.ch/de/information/pressemitteilungen/index.cfm?uNewsID=370>, last visit: February 10th, 2010.

מלאכי, ראש-העין, ראשון-לציון, רהט, רמלה, רעננה, רמת-גן, שפרעם ותל-אביב.¹⁵ בעיריות שענו על השאלון מתגוררים כ-621,000 ילדים ובני-נוער, שהם כ-36% מכלל הילדים המתגוררים בעיריות.¹⁶ חמש מהרשויות המקומיות שענו הן רשויות מקומיות במגזר הערבי. העיריות שהשתתפו מייצגות את מגוון הרמות הכלכליות והחברתיות. 58% מן הרשויות המקומיות שהשיבו הן רשויות מקומיות באשכול חברתי-כלכלי מרכזי (4–6), 19% מהן – באשכול חברתי-כלכלי נמוך (1–3) ו-23% מהן – באשכול חברתי כלכלי גבוה. להלן פילוג הרשויות המקומיות במדגם לפי אשכול חברתי-כלכלי:

ניתוח תשובות הרשויות המקומיות על השאלונים מעלה את התוצאות האלה:

- **שיעור שטחים ירוקים ושטחי גני משחקים** – שיעור השטחים הירוקים משטח הרשות הוא כ-23% בממוצע, ונע בין 5% בבני-ברק ובאריאל ל-60% בראש העין. שיעור שטחי הפארקים וגני המשחקים משטח הרשות הוא 2.7% בממוצע, ונע בין ערים שבהן אין כלל גני משחקים מוסדרים לילדים, דוגמת רהט וטמרה, ל-11.9% משטח הרשות ברמת-גן (כולל הפארק הלאומי). 12 רשויות מקומיות בחרו שלא להעביר מידע על גני המשחקים והפארקים בשטחן.
- **תקציב לפעילות ספורט, תרבות ופנאי** – 19 רשויות העבירו מידע על התקציב שהוקצה לפעילויות ספורט, תרבות ופנאי בעירייה בשנת 2009. נמצא כי הרשויות הוציאו בממוצע 35 מיליון ש"ח בשנה על פעילות תרבות, ספורט ופנאי, והשיעור הממוצע של תקציבים אלו מתקציב העירייה היה 4.5%. בין הרשויות שהקדישו סכומים גדולים במיוחד מתקציב העירייה לפעילויות ספורט, תרבות ופנאי: ראשון-לציון, רעננה, חדרה ורמת-גן. נמצא כי תקציב התרבות, הספורט והפנאי העירוני הממוצע היה כ-1,042 ש"ח לילד. בתחום זה יש פערים עצומים: יש ערים שבהן תקציב התרבות, הפנאי

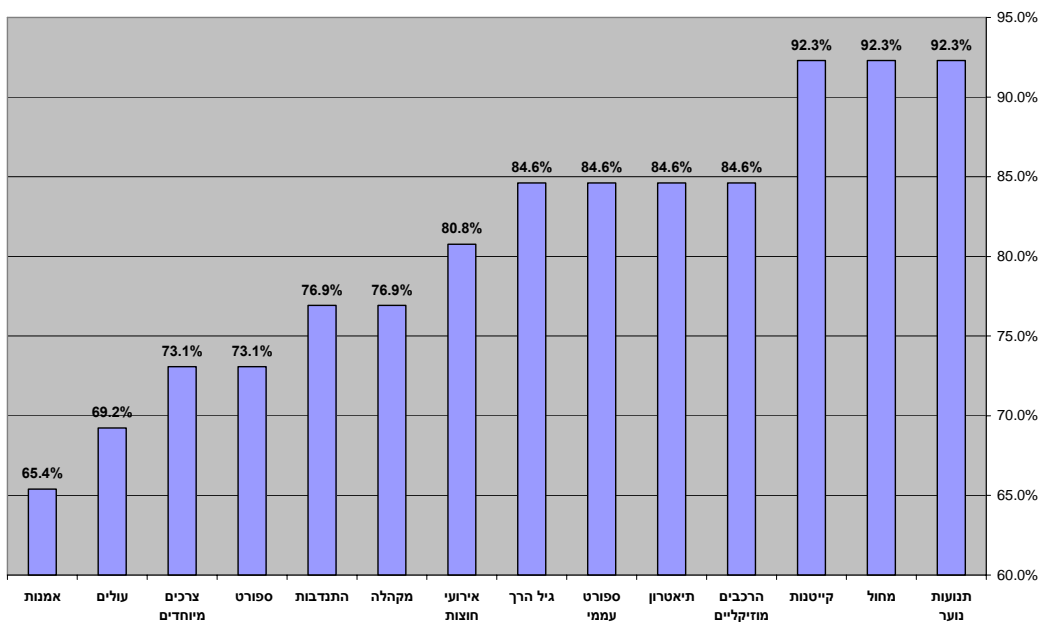
¹⁵ נתקבלה גם תשובה מעיריית חולון, אך לא ניתן היה לשלבה בסקר בשל חוסר אחידות בהעברת הנתונים.

¹⁶ לפי נתונים של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, "הרשויות המקומיות בישראל 2007", באתר האינטרנט: http://www.cbs.gov.il/publications/local_authorities2007/pdf/116_2400.pdf

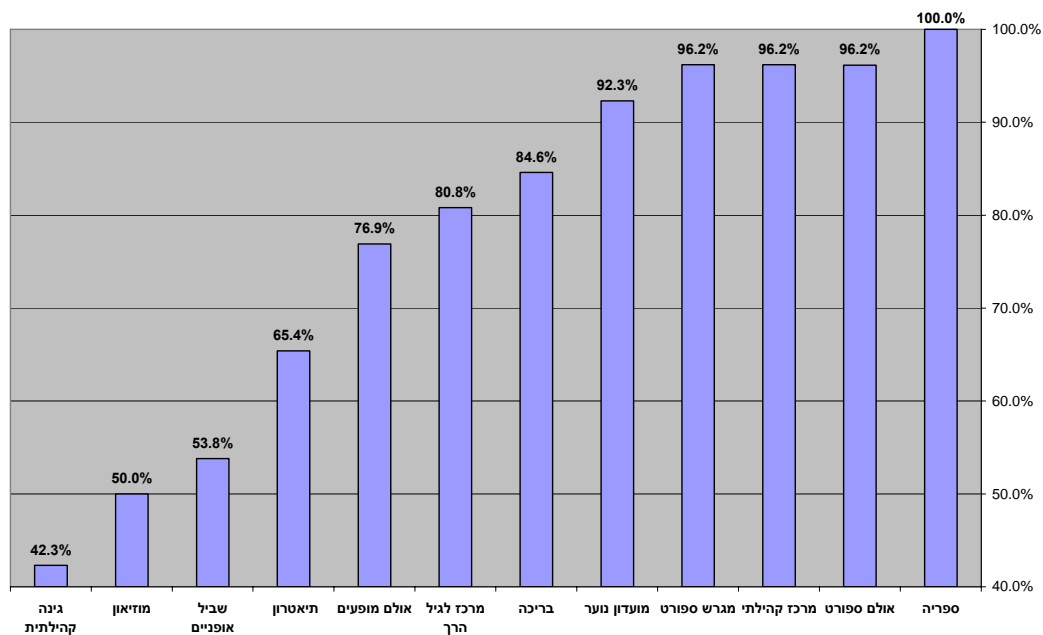
והספורט היה בשנת 2009 כ-100 ש"ח לילד ולעומת זאת יש ערים שבהן עמד תקציב זה על קרוב ל-3,000 ש"ח לילד, ובהן תל-אביב, רעננה וראשון-לציון.

- **פעילות ספורט, תרבות ופנאי לילדים ולבני-נוער ברשויות המקומיות** – מסיכום הנתונים עולה כי רוב הרשויות המקומיות מציעות פעילות מגוונת לילדים, לבני-נוער ולמשפחות בכל הגילים, אולם יש רשויות שהיקף הפעילות המוצע בהן קטן ביותר. בכ-32% מן הרשויות המקומיות אין פעילויות לילדי משפחות עולים, בכ-28% מהן לא פועלות קבוצות ספורט תחרותי, אין פעילות בתחום האמנות ואין פעילות ייחודית לילדים בעלי צרכים מיוחדים, בכ-24% מהן אין פעילויות התנדבות לבני-נוער ובכ-20% מן הרשויות אין אירועי חוצות. מחסור בפעילות פנאי, תרבות וספורט בולט במיוחד בעיריות במגזר הערבי ובמגזר החרדי: נמצא כי בבני-ברק, בבאקה-ג'ת, ברהט ובטמרה פחות מ-20% מן הילדים ובני-הנוער המתגוררים בעיר משתתפים בפעילויות תרבות, ספורט ופנאי מטעם העירייה. שיעור הרשויות המקומיות שבהן מתקיימות פעילויות ספורט, תרבות ופנאי מוצג בתרשים שלהלן:

- **מתקני ספורט, תרבות ופנאי** – ב-15% מן הערים שבמדגם, ובהן בני-ברק, ראש-העין ורהט, אין ברכת שחייה; בכ-20% מהן, ובהן הוד-השרון, נס-ציונה, עפולה וקריית-מלאכי, אין מרכז לגיל הרך; בכ-23% מן הערים, ובהן בני-ברק, הוד-השרון ורהט, אין אולם מופעים, ובכ-35% מהן אין תיאטרון לילדים ולנוער. מקומות בילוי אחרים, למשל מוזיאונים, שבילי אופניים וגינה קהילתית, נפוצים אף פחות מזה. ראוי לציין כי מחסור במקומות בילוי ובמתקני פנאי, תרבות וספורט ניכר במיוחד ברשויות מקומיות ערביות וברשויות מקומיות בפריפריה. להלן שיעור הרשויות שבהן קיימים מתקנים מסוגים שונים:

ממצאי הבדיקה עולה שגם בין אותן רשויות שיש בהן מתקני תרבות, ספורט ופנאי יש פערים ניכרים במספר הילדים ובני-הנוער שהם משרתים:

מדד רגרסיביות ¹⁷	מספר ילדים מרבי שמתקן משרת	מספר ילדים מזערי שהמתקן משרת	מספר ילדים ממוצע	
35.2	72,349	2,054	12,840	ספרייה
16.4	29,500	1,793	9,579	ברכת שחייה
57.9	72,349	1,250	8,463	מרכז קהילתי
68.6	14,130	206	2,067	מגרש ספורט
17.6	20,545	1,167	8,210	אולם מופעים

- שילוב ילדים מאוכלוסיות ייחודיות בפעילויות פנאי, תרבות וספורט** – לפי הבדיקה שערכנו, בשיעור קטן יחסית של הרשויות מוצעים כלים ייחודיים לשיפור הגישה של ילדים מאוכלוסיות מוחלשות – למשל ילדים ממשפחות חסרות אמצעים, ילדים בסיכון, ילדים ממגזרי מיעוטים וילדים עם צרכים מיוחדים – בפעילויות תרבות, ספורט ופנאי המיועדות לכלל האוכלוסייה. כ-81% מן הרשויות במדגם ציינו כי הן מאפשרות לילדים ממשפחות חסרות אמצעים להשתתף בחוגים ובפעילויות באמצעות קיום פעילויות ללא תשלום, סבסוד חלקי או מלא של פעילויות או הענקת מלגות. הרשויות שבהן אין פעילות מסוג זה הן רשויות עניות במיוחד, דוגמת נצרת וספרעם. כ-38.5% מהרשויות דיווחו כי יש ברשות המקומית פעילויות שמטרתן לשלב ילדים בסיכון באירועי תרבות, פנאי וספורט, וכ-23% בלבד דיווחו על פעילות לשילוב ילדים ממגזרי מיעוטים, ובהם מיעוטים אתניים ודתיים, בפעילות פנאי, תרבות וספורט. שתי רשויות בלבד, בני-ברק ותל-אביב, ציינו כי הן פועלות לשילוב ילדים עם צרכים מיוחדים בפעילויות שונות בחינוך הבלתי-פורמלי.

¹⁷ מדד הרגרסיביות מעיד על הפערים בין העיר שבה מספר הילדים שהמתקן משרת הוא הקטן ביותר לבין העיר שבה מספר הילדים שהמתקן משרת הוא הגדול ביותר. ככל שהמדד גבוה יותר כך גדול הפער בין הסמן העליון לתחתון.

